

МЕТОДИЧНІ ТА ЕСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ПОШУКИ: З ДОСВІДУ РОБОТИ

БАНЬКОВСЬКИЙ АНАТОЛІЙ МИХАЙЛОВИЧ

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)

Баньковський Анатолій Михайлович, заслужений працівник культури України, заступник декана факультету мистецтв, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва.

Народився 13 жовтня 1958 р. в м. Ковель, Волинської області.

Навчався – 1965-1973 р.р. у Ковельській ЗОШ №8 та ДМШ по класу баяна та гітари, у 1973-1977 р.р. навчався у Львівському музичному училищі імені М. Шашкевича, 1978-1983 рр. навчався у Львівській державній консерваторії імені М.В. Лисенка на відділі народних інструментів і здобув кваліфікацію викладача по класу баяна та диригента оркестру народних інструментів.

Працював: з 1979 р. у Львівському палаці залізничників на посаді концертмейстера танцювального колективу; з 1981-1983 р.р. – у Львівському державному університеті імені І. Франка керівником оркестру народного ансамблю пісні і танцю «Черемош»; у 1983-1984 р.р. проходив військову службу в ансамблі Прикарпатського воєнного округу; з 1984-1998 р.р. працював у Тернопільській обласній філармонії на посаді керівника оркестру ансамблю танцю «Надзбручанка» та концертмейстером вищої категорії з Народними артистами України Любов'ю Изотовою, Ярославом та Наталею Лемішками, заслуженими артистами України Борисом Репкою, та Левком Корженівським; у 1993-1998 р.р. – сумісник музично-педагогічному факультеті Тернопільського державного педагогічного інституту імені В. Гнатюка; з 1998-2005 р.р. – на посаді асистента кафедри інструментальної музики музично-педагогічного факультету ТДШ імені В. Гнатюка; з 01.12. 2005 р. по даний час – на посаді доцента кафедри інструментального виконавства Інституту мистецтв ТНПУ імені В. Гнатюка.

23 серпня 2005 року указом Президента України присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Вчене звання доцент – 2007 р.

Творчий доробок складає близько 200 аранжувань та обробок музичних пісень та творів, автор музики до танців, аранжувальник та виконавець.

Проведено близько 2000 концертів за участі музичних колективів та студентів факультету мистецтв.

Художній керівник ансамблю народної музики „Музики”, який є багаторазовим лауреатом Всеукраїнських і Міжнародних конкурсів та фестивалів: Міжнародний музичний фестиваль «Срібні струни», Лауреат Гран-прі (Тернопіль, 2000 р.); Диплом II ступеня (категорія VI-Б) VI-й Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «PERPETUUM MOBILE» (9-13 травня 2013 р., м. Дрогобич); Диплом I ступеня (категорія VI-Б) X-й Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «PERPETUUM MOBILE» (29 квітня – 9 травня 2017 р., м. Дрогобич).

Художній керівник інструментального ансамблю „Діксиленд", який нагороджений дипломами та грамотами управління освіти і науки Тернопільської обласної адміністрації, отримав високі ступені нагород на престижних Всеукраїнських та міжнародних конкурсах.

Тріо акордеоністів-лауреатів Міжнародного конкурсу, Диплом II ступеня (категорія III-С) XI-й Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «PERPETUUM MOBILE» (27-30 квітня 2018 р., м. Дрогобич).

Ансамблю гітар-учасника всіх концертних програм ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Підготував близько 20 студентів-лауреатів Міжнародних та Всеукраїнських конкурсів: Рутецький Руслан – Диплом VI Всеукраїнського конкурсу баяністів і акордеоністів (Луцьк, 2000 р.); Яковенко Василь – Диплом I ступеня Всеукраїнської олімпіади з мистецтва (Тернопіль, 2008 р.); Яковенко Василь – Диплом з відзнакою Всеукраїнського конкурсу баяністів-акордеоністів «PERPETUUM MOBILE» (Дрогобич, 2008 р.); Сотула Тарас – Диплом Перші Всеукраїнські молодіжні Дельфійські ігри (Київ, 2010 р.); Сотула Тарас – Диплом з відзнакою (категорія III-А) IV-й Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «PERPETUUM MOBILE» (30 квітня-4 травня 2011 р., м. Дрогобич); Лещук Назар – Диплом Лауреат III-ї премії VIII Міжнародний конкурс-фестиваль дитячого, юнацького та молодіжного мистецтва «Закарпатський едельвейс-2013» (м. Ужгород); Горванко Юрій – Диплом Лауреата III ступеня (номінація «Акордеон/Баян»)

V Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах «Арт-Домінанта» (5-9 квітня 2017 р., м. Харків); Івасюк Галина – Диплом Лауреата III ступеня (номінація «Гітара») V Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах «Арт-Домінанта» (5-9 квітня 2017 р., м. Харків); Головка Тарас – Диплом (номінація «Гітара») V Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах «Арт-Домінанта» (5-9 квітня 2017 р., м. Харків); Горванко Юрій – Диплом з відзнакою (категорія III-A) X-й Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «PERPETUUM MOBILE» (29 квітня – 9 травня 2017 р., м. Дрогобич); Мельничук Роман – Диплом лауреата II ступеня VI Міжнародного конкурсу виконавців на народних інструментах Арт – Домінанта (11–15 квітня 2018 р., Харків).

Автор близько 25 наукових статей та навчально–методичних посібників з питань педагогічної та мистецької освіти.

Опубліковано:

1. Баньковський А.М. Методика роботи з інструментальними колективами. Програма навчальної дисципліни / Укл. А.М. Баньковський. – Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2005. – 19 с.
2. Баньковський А.М. Виразові можливості виконавських засобів. Методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни “Основний музичний інструмент” (баян) /Укл. А.Баньковський. – Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2006. – 17 с.
3. Смоляк Олег, Баньковський Анатолій, Васишин Маргарита. Синтез мистецтв. Навчально-методичний посібник / Олег Смоляк, Анатолій Баньковський, Маргарита Васишин. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. – 88 с.
4. Виконавський та навчальний репертуар у класі інструментального ансамблю (із репертуару ансамблю народної музики «Музика») : Навчально-методичний посібник. – / упоряд. : А. Баньковський. – Випуск 1. – Тернопіль, 2018. – 100 с. (8 іл.).

ОВОД НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка)

ОВОД Наталія Михайлівна. Народилася 18 вересня 1979 року в місті Тернопіль. У 1998 закінчила Тернопільське музичне училище імені С. Крушельницької по класу вокалу. У 2001 році закінчила Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка за спеціальністю «Педагогіка і методика середньої освіти» Музичне виховання та здобула кваліфікацію спеціаліст музичного виховання. У 2004 році закінчила Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка і отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Музична педагогіка та виховання» та здобула кваліфікацію магістра мистецтва, викладача вокалу.

З 2003 року працює концертмейстером-солістом ансамблів «Музика» та «Діксиленд» та асистентом по класу вокалу кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва.

Є лауреатом багатьох Всеукраїнських та Міжнародних музичних конкурсів та фестивалів у складі ансамблю «Музика».

20 січня 2018 року указом Президента України отримала почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Анатолій БАНЬКОВСЬКИЙ, Наталія ОВОД (м. Тернопіль)

ДО ПРОБЛЕМИ УКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОГО РЕПЕРТУАРУ (на прикладі ансамблю народної музики «Музика»)

Однією із важливих проблем функціонування ансамблевих колективів є підбір відповідного навчально-виконавського репертуару, який повинен враховувати низку чинників: художню цінність, виконавсько-технічну досконалість, відповідність рівню підготовки учасників колективу, його творчу спрямованість та ін. [1].

Так, відповідно до творчої концепції ансамблю «Музика», важливими напрямками його діяльності є популяризація зразків народної пісні, інструментальної музики в авторських обробках, оригінальних творів сучасних українських композиторів, у тому числі і регіональних

авторів [2].

Метою статті є представлення окремих аспектів укладання навчально-виконавського репертуару на прикладі керованого нами ансамблю народної музики «Музики» ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Виклад основного матеріалу. Представимо коротко творчі здобутки ансамблю. Творчий колектив «Музики» має свою цікаву історію, був і залишається активним учасником різних творчих зустрічей, імпрез, концертів, звітів не лише в ТНПУ імені Володимира Гнатюка, але й на інших концертних площадках Тернополя та області, міського палацу культури «Березіль», Тернопільського академічного театру імені Т. Шевченка, Українського Дому «Перемога», обласної філармонії, на сценах Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, Тербовлянського вищого училища культури, Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені О. Барвінського та ін. Його виступи прозвучали у рамках різних громадсько-мистецьких акцій, серед них – акції підтримки «Тернопільського майдану» впродовж подій Революції Гідності [2].

Впродовж 2010–2017 рр. ансамбль підготував низку тематичних програм для участі у 50-ти концертах, творчих звітах та вечорах. Серед них: вечір-презентація поезій тернопільських авторів П. Сороки, поета-дисидента Я. Павуляка, В. Ярмуша; вечір пам'яті викладача-баяніста А. Найди, вечір-спогад до 100-річчя від дня народження заслуженого артиста України О. Данічкіна, концерт з нагоди 50-річчя музею С. Крушельницької та ін. [2].

Ансамбль успішно виступав на творчих звітах та ювілеях факультету, програмах до Днів університету, Днів музики, як запрошений колектив – у гала-концертах міського студентського пісенного фестивалю-конкурсу «Окрилені піснею» та ін. Оглядаючи майже 20-річний період діяльності колективу, слід згадати і його гастрольні поїздки. Найбільш пам'ятними для ансамблю були: Міжнародний студентський фестиваль (м. Бельфорт, Франція, 2000 р.) разом з квінтетом «Акорд», Міжнародний фольклорний фестиваль (м. Краків, Польща, 2004, 2008 р.) на запрошення Польського мистецького культурного центру [2].

Ансамбль «Музики» є незмінним учасником щорічних традиційних Шевченківських мистецьких програм, так, вдалими творчими проектами стали: «Величальна Кобзареві» (2010), «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття» (2013), «Омріяна Шевченком Україна» (2014), «Володар у царстві духа» (2015), «Ти до мене, Україно, думами Шевченка гомониш...» (2016), святковий концерт на честь 203-ї річниці від дня народження Т. Шевченка (2017) [2]. У програмах перелічених концертів виконувалися, зокрема, «Вітре буйний» (сл. Т. Шевченка, муз. В. Захарченка), «Не тополю високою» (сл. Т. Шевченка, «Сік землі» (сл. В. Вихруща, муз. В. Толмачова) та інші твори, зокрема і у нашому аранжуванні.

Нагромадивши значний репертуар, колектив і сьогодні постійно працює над новими тематичними концертними програмами. Так, репертуар колективу збагатився творами в аранжуванні А. Баньковського, серед них: пісні «Три дороги» (сл. Ю. Рибчинського, муз. О. Зуєва), «Над землею тумани» (сл. А. Бінцаровської, муз. С. Рудько), «Тримай мене міцно» (сл. і муз. Х. Соловій), «Україна колядує» (сл. і муз. І. Федішин). Серед обробок інструментальних творів – «Фантазія на українські народні теми», «Молдавська фантазія», «Тернопільська полька», «Весільна полька», молдавський танець «Жайворонок».

Популярністю у слухачів користуються обробки А. Баньковського таких авторських творів, як: «Концертна полька» та «Карпатські візерунки» В. Попадюка, «Буковинський марш», «Запорозький марш» В. Гуцала, «Весняна хора» В. Раду, «Гуцульська рапсодія» Б. Карамішева, «Чардаш» В. Монті та ін. Значне місце у репертуарі ансамблю займають обробки народних та авторських пісень «Гей, Іване», «Ой, я знаю, що гріх маю», «Ти до мене не ходи», «Ой, мій милий вареничків хоче», «Ярема», «Як я спала на сені», «Ой, Марічко, чичері», «Розпрягайте хлопці коней», «Сусідка», «На вулиці скрипка грає», «Там, де Ятрань круто в'ється», «Коріння» (сл. В. Вихруща, муз. В. Толмачова), «Ой, несе весна відерця» (сл. А. Димиденка, муз. М. Мозгового), «Не забудь» (сл. Б. Стельмаха, муз. Б. Янівського), «Явір і яворина» (сл. Д. Павличка, муз. О. Білаша), «Журавка» (сл. В. Юхимовача, муз. О. Білаша).

Слід згадати і про творчу співпрацю з творчими колективами та викладачами Тернопільського музичного коледжу ім. С. Крушельницької, з відомими музикантами Тернопілля. Серед них: художній керівник академічного ансамблю народної музики «Візерунок», заслужений артист України М. Бабчук, заслужений діяч мистецтв України, композитор, аранжувальник

М. Шамлі, які підтримали ідею створення ансамблю «Музики», дали творчий «імпульс» ансамблю, подарували ряд оригінальних аранжувань та обробок українських народних пісень.

Так, до репертуару ансамблю народної музики «Музики» увійшли обробки та аранжування М. Шамлі, зокрема, «Сиділа-м під грушків», «Ой візьму відерце», «Черевички», «Ти си гадаш, мій Андрійку», «Була собі Марієчка», «Не тополю високою», «Вітре буйний» (обидві на слова Т. Шевченка), «Єсть у мене одна» на слова Лесі Українки [1; 2].

У рамках статті наведемо приклади виконавського аналізу із репертуару, включеного до підготовленого нами навчально-методичного посібника «Виконавський та навчальний репертуар у класі інструментального ансамблю (із репертуару ансамблю народної музики «Музики»)». Посібник укладено з метою представлення різножанрового ансамблевого репертуару, аранжованого та апробованого нами у роботі із студентськими інструментальними і вокально-інструментальними ансамблями [3].

До нього увійшли аранжування зразків українських народних пісень і танців, авторських творів українських митців II половини ХХ – початку ХХІ ст., сучасних митців [3]. Ці різнопланові аранжування створені нами із врахуванням звукових технічних і художньо-виразових можливостей народних інструментів, залучених до ансамблю, виконавських можливостей студентів мистецьких навчальних закладів.

Вважаємо, що твори, представлені у навчально-методичному посібнику, доповняють навчально-педагогічний та виконавський репертуар у класі інструментального ансамблю, можуть бути використані у роботі з малими формами чи оркестрами за умов певної адаптації відповідно до складу і виконавського рівня їх учасників, зацікавлять викладачів навчальних закладів мистецького профілю, виконавців і керівників-організаторів аматорських колективів.

Фантазія на українські народні теми. Аранжування А. Баньковського [3].

В основу твору покладені інтонації та мелодії гуцульських коломийок, подільських польок, записаних від учасника колективу М. Підколодного та керівника ансамблю народної музики «Веселі галичани» (Тернопіль) заслуженого артиста України М. Бабчука.

Твір розпочинається вступом – соло дводенцівки (4+8) з оригінальною ферматою на найвищому звуці, що надає імпровізаційного характеру. Цифра 1 [ц. 1] – соліста підхоплює увесь склад ансамблю, у якому виділяється віртуозна партія кларнету, дуету скрипок (від 23 т.), баян і контрабас виконують гармонічно-ритмізуючу функцію.

У тт.. 47–48 відбувається модуляція у тональність *d-moll*, виклад набуває синкопованого, контрастно-динамічного характеру (*subito p*), підводячи до другої теми танцювального типу [ц. 5, авторська ремарка *Жваво*], близької до подільської польки. Виклад збагачений мелізмами, дрібною артикуляцією, «перекличками» інструментів, що створює картину яскравого народно-танцювального дійства.

Наприкінці [ц. 12] відбувається модуляція в тональність *H-dur* [ц. 13], далі – в *e-moll* [ц. 14, авторська ремарка *Повільно, з відтяжками*], що яскраво контрастує з попередніми частинами і підводить до динамічної коди [ц. 13, *Дуже швидко*] із ефектним закінченням.

Отже, насичена віртуозна фактура твору як своєрідне «творче змагання інструменталістів» вимагає відповідної виконавської підготовки солістів, відчуття ансамблювання і, одночасно, імпровізаційної свободи, поєднання контрастності і, одночасно, цілісності форми, що є характерним для жанру фантазії.

Гуцулка Ксеня. Слова і музика Я. Барнича, аранжування А. Баньковського [3].

Ця пісня-танго увійшла до «золотого фонду» музичної культури Галичини, набуває сьогодні поширення і в інших регіонах України у різних вокальних, інструментальних викладах.

Я. Барнич (1896–1967, Клівленд, США) – митець трагічної долі, композитор, диригент, скрипаль, педагог, громадський діяч, ім'я та творча спадщина якого повернулися на Батьківщину лише з періодом незалежності України [4; 5].

Він вважається основоположником модерної української оперети – «Дівча з Маслосоюзу» (1932–1933), «Гуцулка Ксеня» (1933, Л. Філоненко подає 1938 р.) [48], «Шаріка» (1934), «Пригоди в Черчі» (1936) (хронологія подана за виданням *Муха А.І. Композитори України та української діаспори : Довідник. – К. : Муз. Україна, 2004* [4, с. 24]), є автором низки творів інструментальної, хорової, камерно-інструментальної і вокальної музики, музики до театральних вистав. Серед його музично-пісенних композицій – популярні свого часу пісні-танго «Чи тяміш?», «Ох, соловію» «Ще раз!..», «Львів», «В Стрийському парку» [48], однак, найбільшій славі зажила «Гуцулка

Ксеня».

Ця пісня аранжована нами для квартету і ансамблю народної музики.

Твір розпочинається 6-тактовим вступом (*tutti, F*) із віртуозними репліками кларнета. Такий виклад: поєднання строго-ритмізованого танго із «репліками» сопілки, кларнету, їх дуету, плавними поспівками скрипок, є типовим для всього аранжування.

Між другим і третім куплетом є інструментальна перегра, де тему пісні ведуть скрипки [ц. 3]. Виклад третього куплету є більш динамізованим, збагаченим інструментальними підголосками.

У роботі над цим аранжуванням слід приділити окрему увагу вокальному квартету та інструменталістам з метою деталізації артикуляційного, метро-ритмічного, темпового, драматургічного аспектів для створення художньої інтерпретації твору.

Журавка. Слова В. Юхимовича, музика О. Білаша. Інструментування А. Баньковського [3].

Ця лірична пісня поправу займає окреме місце в українській пісенній спадщині як зразок поєднання глибокої поезії – переосмислення фольклорної символіки, і неповторного мелодизму О. Білаша.

У мелодії пісні гнучко поєдналися синкоповані «інтонації-питання» нисхідного руху (такти 9–16) із більш інтонаційно розвинутими «інтонаціями-проханнями» (такти 17–25). Усе це створює неповторний настрій світлої журби, сподівання.

Інструментування є наближеним до авторського клавіру, де акомпанемент «розцвічує», гармонічно і ритмічно підтримує спів соліста.

Отже, робота над твором повинна поєднувати окремі заняття з інструментальним складом та спільні репетиції для створення переконливого ліричного образу пісні.

Три дороги. Сл. Ю. Рибчинського, музика О. Зуєва. Аранжування А. Баньковського [3].

Подібно до попередньої пісні, цей ліричний твір є прикладом української пісенної лірики початку століття. Пісня свого часу була репрезентована О. Марцинківським із ВІА «Медобори» (Тернопіль) [10].

За жанром її можна протрактувати як пісню-баладу, тому інструментальний супровід служить розкриттю драматургії твору, підсилюючи емоційні «наростання і спади» мелодії.

У роботі над твором слід звернути особливу увагу на темброве і гармонічне «визвучення» фактури, елементи її «підголосковості» і поліфонізації, на точність інтонації і артикуляції як соліста, так і ансамблю вцілому.

Висновки. Отже, впродовж своєї творчої діяльності ансамбль народної музики «Музйки» став по-справжньому мистецькою «лабораторією», у якій виховалося не одне покоління студентів-інструменталістів та вокалістів, розвиваючи таким чином виконавські ансамблеві традиції української музичної культури. Важливим чинником і, одночасно, результатом зростання виконавської майстерності колективу став накопичений навчально-виконавський репертуар, який і сьогодні продовжує поповнюватися новими творами.

Література

1. Баньковський А. Вокально-інструментальні ансамблі як навчальні осередки (на прикладі ТНПУ імені В. Гнатюка) / А. Баньковський // Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури // Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця: ТОВ «Нілан», 2015. – С. 52–55.

2. Баньковський А.М., Овод Н.М. Ансамбль народної музики «Музйки» // Мистецька діяльність у сучасному соціокультурному просторі (25-літній творчий внесок факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка): колективна монографія/ за заг. ред. Б. О. Водяного, О. С. Смоляка, З. М. Стельмашука. Тернопіль: Факультет мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, 2018. С. 128-136.

3. Виконавський та навчальний репертуар у класі інструментального ансамблю (із репертуару ансамблю народної музики «Музйки») : Навчально-методичний посібник / упоряд.: А. Баньковський. Випуск 1. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. – 100 с.

4. Муха А. Композитори України та української діаспори / А. Муха. К., 2004. – 352 с.

5. Філоненко Л. Ярослав Барнич – митець, педагог, громадянин / Л. Філоненко // Мистецтво та освіта. 1996.– № 2. – С. 29–36; 42–46.